

REPERE ALE ANGAJAMENTULUI NATO ÎN AFGHANISTAN – MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE ASISTENȚĂ PENTRU SECURITATE

*Dr. Dragoș ILINCA**

Rezumat: *Angajamentul în Afganistan a reprezentat una dintre principalele linii de efort în contextul procesului de stabilizare și reconstrucție dezvoltat de comunitatea internațională în ultimele decenii. În mod evident, Misiunea Internațională de Asistență pentru Securitate din Afganistan (ISAF), a reprezentat principala provocare în domeniul managementului crizelor a secolului XXI, atât din perspectivă operațională, cât și din cea a integrării contribuțiilor unui număr important de state în cadrul unei formule coerente de acțiune. Din această perspectivă, se poate opina cu temei asupra faptului că asumarea de către NATO a responsabilității pentru conducerea ISAF a reprezentat o premieră pentru această organizație care s-a declinat la nivelul capacității de a conduce un angajament de substanță într-un mediu operațional extrem de intens și plasat la o distanță semnificativă de Europa. În același timp, caracterul de noutate al acestei misiuni rezultă și din capacitatea de a integra eforturile unui număr în permanentă creștere a statelor contribuatoare în cadrul unei linii de efort comune și, în egală măsură, eficientă. Toate aceste aspecte au fost gestionate eficient de NATO care și-a dezvoltat, pe durata derulării angajamentului din Afganistan, rolul de platformă pentru interacțiunea politico-militară între statele contribuatoare, simultan cu asigurarea cadrului de planificare și conducere pentru derularea acțiunilor ISAF.*

Cuvinte cheie: *Afganistan, ISAF, OEF, NATO, insurgență, NTM-A.*

Abstract: *Commitment in Afghanistan represented the main line of effort in the overall context of stabilization and reconstruction efforts undertaken by international community in the last decades. Obviously, International Security Assistance Force in Afghanistan (ISAF) was the key challenge in the field of crisis management for the XXI century. In this context, it can be argued on the fact that NATO involvement in assuming the entire responsibility for conducting ISAF mission it was a total novelty in terms of capacity to conduct a substantial commitment in a very intense operational environment at a strategic distance from*

* coordonator programe cercetare Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, dilinca@yahoo.com.

Europe. At the same time, the particularity of NATO commitment could be depicted on the way in which contributions advanced by a significant number of countries were integrated in a common and efficient line of effort. All of these aspects were efficiently managed by NATO which gradually developed the capacity to act as a platform for pol-mil interaction between contributing states, simultaneously with the ability to provide planning and conducting arrangements for ISAF activities.

Keywords: *Afghanistan, ISAF, OEF, NATO, insurgency, NTM-A*

Introducere

La 12 septembrie 2001, pentru prima oară în istoria NATO a fost invocat Articolul 5 al Tratatului Nord-Atlantic privind asigurarea colectivă a statelor membre ca urmare a atacurilor teroriste derulate la 11 septembrie pe teritoriul SUA. Câteva zile mai târziu, la 2 octombrie, Consiliul Nord-Atlantic era informat asupra rezultatelor investigației derulate în urma acestor atacuri, fiind prezentate dovezi incontestabile asupra conexiunii între autorii atentatelor și organizația al-Qaeda, având centrul de acțiune la acel moment în Afganistan, stat aflat sub conducerea regimului taliban. În acest context, George Robertson, secretarul general NATO din acea perioadă, reitere angajamentul statelor membre pentru aplicarea prevederilor Articolului 5 ca urmare a agresiunii suferite de SUA pe propriul teritoriu. De asemenea, lordul Robertson indica faptul că NATO a inițiat procesul de analiză asupra modului în care organizația va reacționa în sprijinul SUA.

La 12 septembrie 2001, președintele SUA anunța intensificarea angajamentului american în lupta împotriva terorismului iar la 25 septembrie 2001, secretarul de stat al apărării, Donald Rumsfeld, aducea precizări privind lansarea unui angajament operațional împotriva al-Qaeda și regimului taliban. În paralel cu aceste evoluții, la 7 octombrie 2001, SUA, alături de alte state aliante și parteneri, lansau Operația Enduring Freedom (OEF) împotriva prezenței talibane din Afganistan. Primele acțiuni derulate sub aceste auspicii s-au concretizat în executarea unor lovituri aeriene de către SUA și Marea Britanie a unor tabere de pregătire ale organizației teroriste și regimului taliban. Acțiunile aeriene au fost urmate, la 19-20 octombrie 2001, de inițierea acțiunilor terestre în regiunile de nord.

În următoarele săptămâni, sprijinul statelor din întreaga lume pentru acțiunea SUA s-a concretizat prin acțiuni concrete de dislocare a forțelor în Afganistan (Marea Britanie, Turcia, Germania, Italia, Olanda, Franța și

Polonia). Acțiunile terestre au continuat cu rapiditate, inclusiv prin sprijinirea mișcărilor de opoziție față de regimul taliban, în special Alianța Nordică¹. Aceștia reușesc să ocupe Mazar e-Sharif, unul dintre punctele principale ale regimului taliban din nordul Afganistanului (9 noiembrie). Câteva zile mai târziu, forțele coaliției afgane și cele ale SUA reușesc să ocupe Kabul iar la începutul lunii decembrie a fost eliminată și prezența talibană din sudul Afganistanului.

Pe acest fond, la 27 noiembrie 2001, au fost inițiate negocieri în cadrul Conferinței internaționale desfășurată la Bonn, cu participarea unei delegații afgane alcătuită din reprezentanți ai grupărilor de opoziție. Obiectivul acestei reuniuni era acela de a stabili reperele esențiale ale parcursului pe care procesul de reconstrucție statală a Afganistanului o va avea în perioada următoare. Rezultatele aveau să fie cunoscute sub numele de „Acordul Bonn”² definind aranjamentele provizorii pentru guvernarea Afganistanului până la derularea alegerilor democratice. În acest sens, acordul a vizat crearea unui cadru instituțional care să asigure tranziția către crearea structurilor permanente de guvernare a Afganistanului. Astfel, a fost înființată Autoritatea Interimară (sub conducerea unui președinte) care includea o Administrație interimară, Comisia Specială Independentă pentru alcătuirea Loya Jirga (structură reprezentativă pentru diversitatea etnică și religioasă a populației din Afganistan). Conform prevederilor acordului menționat, Loya Jirga urma să fie convenită la un interval de maxim 6 luni de la înființarea Autorității Interimare. Cea de-a treia componentă a Autorității era reprezentată de Curtea Supremă a Afganistanului.

Structura Administrației interimare era similară cu cea a unui guvern, fiind alcătuită dintr-un președinte ales de grupările afgane prezente la conferința menționată în persoana lui Hamid Karzai, alături de cinci vicepreședinți și 24 de alți membri. Fiecare dintre aceștia din urmă erau responsabili pentru coordonarea unor domenii concrete, similar portofoliilor ministeriale. Din perspectiva aspectelor de securitate ale Afganistanului, Acordul de la Bonn includea și un apel adresat comunității internaționale de

¹ Coaliție de miliții afgane, alcătuită în majoritate de etnici paștuni, care exercitau controlul relativ în diferite zone din perimetrul nordic al Afganistanului.

² Acordul privind aranjamentele provizorii în Afganistan până la reînființarea instituțiilor permanente de guvernare, UN S/2001/1154 din 5 decembrie 2001.

a ajuta noile autorități afgane în constituirea noilor structuri de apărare ale statului. În acest sens, se solicită Consiliului de Securitate dislocarea unei forțe ONU care să asigure securitatea pentru Kabul și regiunile adiacente. Se anticipa, de asemenea, asumarea unei perspective de durată a angajamentului ONU care să poată fi extins progresiv la întregul teritoriu afgan. În sprijinul acestei solicitări, la 20 decembrie 2001, Consiliul de Securitate a adoptat Rezoluția 4443 privind autorizarea dislocării rapide a unei forțe internaționale de securitate în Afganistan (International Security Assistance Force - ISAF). Mandatul ISAF a vizat sprijinirea Autorității de tranziție (interimară) din Afganistan în menținerea securității în aria de responsabilitate pentru a permite acestuia și personalului ONU de a-și putea desfășura activitatea conform prevederilor Acordului de la Bonn. Pentru implementarea acestuia, la începutul lunii ianuarie 2002 a fost semnat cu partea afgană un acord tehnic militar. Ulterior, a fost adoptată Rezoluția 1401 privind lansarea Misiunii ONU de asistență pentru Afganistan (UNAMA) având ca mandat monitorizarea procesului de implementare a prevederilor Acordului Bonn precum și managementul programelor umanitare și reconstrucție în cooperare cu autoritățile provizorii din Afganistan³.

În sprijinul acestei solicitări, la 20 decembrie 2001, Consiliul de Securitate a adoptat Rezoluția 4443 privind autorizarea dislocării rapide a unei forțe internaționale de securitate în Afganistan. Cu acest prilej, Marea Britanie și-a asumat rolul principal în organizarea și asigurarea comenzii acestei forțe. Conform parametrilor adoptați, nucleul ISAF a fost asigurat prin Divizia 3 mecanizată britanică având ca arie principală de responsabilitate perimetrul Kabul. Pe parcursul anului 2002, numărul statelor contribuatoare în cadrul forței a crescut constant, contingentele angajate ajungând la aproximativ 5.000 de militari din 28 de state⁴. În paralel cu menținerea securității în perimetrul Kabul a demarat și procesul de pregătire și constituire a forțelor afgane, proces în cadrul căruia SUA și-au asumat rolul principal în timp ce Germania se implica pe dimensiunea

³ A/56/875 – S/2002/278, Raportul Secretarului General ONU privind situația din Afganistan și implicațiile acestora pentru securitatea și pacea internațională, p.15.

⁴ Capacitatea operațională deplină a fost atinsă la 18 februarie 2002, Raportul privind activitățile Forței Internaționale de Asistență pentru Securitate (S/2002/274, 2002/479).

reformei poliției afgane, iar Italia în domeniul justiției. La 14 aprilie 2002, primul batalion al Gărzii Naționale afgane a finalizat procesul de pregătire și certificare. De asemenea, la 17 mai 2002, Conferința privind asistența sectorului de securitate afgan a adoptat o serie de priorități ale procesului de asistență care vor include:

- crearea unei armate naționale (SUA);
- crearea unei poliții naționale (Germania);
- consolidarea sistemului judiciar și penal precum și a funcționării justiției (Italia)
- demobilizarea milițiilor afgane (ONU)
- combaterea narcoticelor (Marea Britanie).

Preluarea ISAF de către NATO

Din perspectiva evoluțiilor de securitate, acestea au continuat să se degradeze pe fondul creșterii insurgenței pe durata anilor 2002-2003, accentuată de amprenta teritorială limitată a ISAF. Acest lucru a permis ca securitatea în regiunile din afara perimetrului Kabul să fie afectată de insurgență, mai ales în sudul și estul Afganistanului. Eforturile ISAF care ajunge, la mijlocul anului 2003, la aproximativ 5.400 de militari, din peste 30 de țări, se concentrează în perimetrul capitalei afgane reușind menținerea unui nivel moderat al amenințării. Cu toate acestea, situația de securitate din zonă continuă să fie influențată semnificativ de lipsa controlului în perimetrele exterioare Kabulului. Nucleul forței era reprezentat de Brigada Multinațională Kabul, alături de aceasta existând diverse elemente specializate (Centru de coordonare CIMIC, echipe HUMINT, PSYOPS)⁵.

În primii doi ani de existență ai ISAF, comanda acestei forțe a fost asigurată prin rotație, la interval de 6 luni, de către o serie de state precum Marea Britanie, Turcia, Germania-Olanda, Canada. Sistemul utilizat se baza pe disponibilitatea statelor implicând asumarea unei responsabilități semnificative în ceea ce privește susținerea efortului de coordonare și logistic pentru un nivel de forțe considerabil operând într-un mediu extrem

⁵ Raportul trimestrial privind progresele privind implementarea mandatului ISAF, 2009

de solicitant⁶. În egală măsură, presiunea insurgenței impunea adoptarea unei noi strategii prin care controlul asupra regiunilor învecinate să poată fi extins. Un astfel de demers nu putea fi implementat sub coordonarea unui singur stat excedând cu mult potențialul individual. De asemenea, trecerea la un nivel superior al angajamentului din Afganistan presupunea asigurarea unui caracter de continuitate în ceea ce privește aranjamentele de comandă-control și sprijin logistic, dificultăți cu care statele participante în cadrul coaliției se confruntau la fiecare șase luni. Din această perspectivă, opțiunea cea mai nimerită era aceea a integrării ISAF într-un cadru instituțional de cooperare multinațională. În primul trimestru sunt inițiate discuții la nivelul NATO privind identificarea opțiunilor de sprijin ale acestei organizații pentru misiunea ISAF. Cu prilejul Summit-ului NATO de la Praga (21 noiembrie 2002) a fost adoptată decizia de acordare a sprijinului aliat într-o serie de domenii pentru îndeplinirea de către Germania și Olanda a rolului de națiuni-cadru la comanda ISAF⁷.

La 16 aprilie 2003, urmare a solicitării Germaniei, Olandei și Canadei, Consiliul Nord-Atlantic a adoptat decizia de consolidare a acestui sprijin în teren, prin dislocarea unui comandament incluzând elemente de comunicații și logistice. Acesta va asigura aranjamentele C2, în timp ce aspectele de planificare operațională pentru ISAF vor fi preluate la nivelul SHAPE, prin intermediul unei structuri dedicate. De asemenea, responsabilitățile misiunii din Afganistan privind coordonarea și prioritizarea activităților urmau să fie asumate la nivelul Consiliului Nord-Atlantic, inclusiv din perspectiva asigurării mecanismelor de informare și consultare a statelor non-NATO contribuatoare în ISAF. De asemenea, deciziile adoptate la nivel aliat nu erau de natură să schimbe⁸ mandatul și obiectivele misiunii.

Derularea procesului de preluare a responsabilităților pentru coordonarea ISAF s-a derulat cu rapiditate, primul contingent de 50 militari NATO ajungând în Afganistan. Cu prilejul vizitei la Bruxelles a ministrului

⁶ La 9 iunie 2009, forțele germane sunt ținta unui atac sinucigaș în urma căruia patru militari sunt uciși.

⁷ Prague Summit Declaration, disponibil la https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19552.htm, accesat la 18 octombrie 2021.

⁸ NATO Press Briefing, 16 aprilie 2003.

afacerilor externe afgan, Abdullah Abdullah, a fost reconfirmată decizia de asumare a unui rol central al NATO, începând cu 11 august 2003. Termenul va fi respectat, la această dată derulându-se, la Kabul, ceremonia de preluare a comenzii ISAF de către NATO. La acel moment, efectivele ISAF numărau aproximativ 5.500 de militari, noul comandant fiind numit în persoana generalului Goetz Gliemeroth (Germania). Potrivit evaluărilor la momentul de debut al angajamentului NATO, situația de securitate din perimetrul Kabul era evaluată ca fiind relativ sigură.

După preluarea mandatului, prioritatea zero a vizat consolidarea progreselor înregistrate până la acel moment de ISAF, simultan cu inițierea procesului de extindere a controlului dincolo de perimetrul Kabul. În contextul asumării comenzii strategice, a controlului asupra forțelor din teatru precum și a coordonării contingentelor trimise de diferite state, la 1 octombrie 2003 a fost adoptată Strategia pe termen lung a NATO pentru Afganistan. Aceasta va servi, în următorii ani, ca principal reper pentru activitatea ISAF, parametrii avansați ca finalitate (end-state) pentru angajamentul NATO vizând, în esență, realizarea de progrese suficiente în ceea ce privește:

- finalizarea procesului de demobilizare – dezarmare – reintegrare (DDR);
- constituirea Armatei Naționale Afgane (ANA);
- consolidarea autorității guvernamentale și a instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității și apărării;
- combaterea narcoticelor;
- convocarea unei noi Loya Jirga și adoptarea Constituției;
- alegerea unui guvern reprezentativ care să succeadă Autorității Interimare prin alegeri democratice;
- dezvoltarea relațiilor între Afganistan și statele din regiune;
- încetarea amenințării teroriste în Afganistan⁹.

Din perspectiva optimizării angajamentului internațional, abordarea NATO indica necesitatea coordonării prezenței din Afganistan între diferiții actori internaționali, cu precădere în ceea ce privește relația între ISAF-

⁹ Strategia pe termen lung pentru NATO și Forța Internațională de Asistență pentru Securitate în Afganistan, S/2003/970.

UNAMA-OEF, precum și în ceea ce privește interacțiunea cu organizațiile neguvernamentale și autoritățile afgane.

Extinderea ariei de responsabilitate

În ceea ce privește extinderea prezenței ISAF, dezbaterile derulate la nivelul NATO indicau sprijinul pentru această opțiune care s-ar fi putut implementa în mod progresiv și într-o manieră flexibilă, în funcție de evoluțiile de securitate la nivelul regiunilor din Afganistan. De asemenea, se lua în calcul și posibilitatea de a executa dislocări temporare, ISAF putând să asigure sprijin pentru activități punctuale (de ex. DDR, sprijin pentru activitățile asociate proceselor electorale)¹⁰. Modalitatea de operaționalizare a acestei abordări a vizat susținerea procesului de extindere a prezenței prin intermediul unor puncte avansate. Acestea urmau să se consolideze în jurul unor mici nuclee dispuse în teritoriu. Practic, derularea programelor guvernamentale ale diferitelor state precum și a organizațiilor neguvernamentale era dificil de pus în practică în condițiile de securitate din Afganistan și pe fondul lipsei de protecție în teritoriu. Astfel, s-a optat pentru generarea unor formule reduse, de tip avanpost având ca rol furnizarea securității prin dezvoltare și reconstrucție și de a sprijini procesul de extindere a controlului guvernamental la nivelul teritoriului afgan. Aceste entități vor primi numele de Echipe de Reconstrucție Provincială (PRT-uri), primele fiind deschise de SUA în cursul anului 2002, fără a fi însă integrate în cadrul misiunii ISAF.

Ulterior, această abordare se va aprofunda, numărul PRT-urilor crescând constant prin deschiderea unor astfel de structuri de către Noua Zeelandă (Bamiyan, la vest de Kabul), Marea Britanie (Mazar-e Sharif – nordul Afganistanului), Germania (Kunduz – nord, la aproximativ 150 km distanță de cel britanic). Tipologia de structurare a PRT-urilor a îmbrăcat diverse forme. Modelul utilizat de SUA a vizat înglobarea unei componente militare semnificative (50-100 militari), similar cu modelul utilizat de Marea Britanie. În paralel, au existat tipologii cu grade diferite de integrare între componenta militară și cele civile (economice și dezvoltare). Varianta

¹⁰ Scrisoarea Secretarului General NATO adresată Secretarului General ONU din 6 octombrie 2003 (anexă la doc. S/2003/970).

utilizată de Germania s-a bazat pe delimitarea strictă, cu accent pe componenta civilă. Numărul PRT-urilor va crește continuu în perioada 2003-2006 ajungând la 30 astfel de structuri, majoritatea concentrate în estul Afganistanului. Deși dezvoltate¹¹ pe baze individuale de către statele participante la efortul de reconstrucție, în structura acestora se regăseau de cele mai multe ori formule de cooperare în care erau angrenate mai multe state.

Pe aceste coordonate, la 13 octombrie 2003 a fost adoptată Rezoluția 1510 prin care mandatul ISAF a fost extins dincolo de perimetrul Kabul. Modalitatea de susținere a acestui efort urma să se deruleze prin intermediul punctelor de susținere reprezentate de PRT-uri. Prima direcție de extindere a controlului prezenței ISAF s-a derulat în provinciile nordice având în vedere situația de securitate relativ stabilă. La 31 decembrie Consiliul Nord-Atlantic a autorizat SACEUR pentru inițierea procesului de extindere a prezenței ISAF, prin includerea PRT-ului german deschis în Kunduz¹². Summit-ul de la Istanbul (28 iunie 2004) a adoptat decizia de extindere a prezenței în nord, prin preluarea a patru noi PRT-uri (Mazar e-Sharif, Meymanah, Fyzabed și Baghilan) ceea ce a permis exercitarea controlului de către ISAF în nouă provincii (aprox. 1.900 km²). În susținerea acestei decizii s-a agreat ca fiecare PRT să fie întărit cu câte o companie de infanterie (100 militari) la care se adăuga dislocarea unei forțe de reacție rapidă de 1000 militari¹³. Toate acestea au contribuit la creșterea efectivelor cu 3.500 de contingente suplimentare dislocate în contextul deciziei aliate de sprijinire a alegerilor prezidențiale¹⁴ din 9 octombrie 2004, incluzând două batalioane de infanterie (Italia și Spania) care au fost dislocate cu o

¹¹ Detalii privind evoluția PRT-urilor în diferite regiuni ale Afganistanului în William Maley, Susanne Schmeill. *Reconstructing Afghanistan*, Routledge, Londra-New York, 2015.

¹² Justyna Gotkowska. *German problems with their missions in Afghanistan*, CES Commentary, 01.12.2008, p.6.

¹³ NATO Expands presence in Afghanistan, disponibil la <https://www.nato.int/docu/update/2004/06-june/e0629a.htm>, accesat la 18 octombrie 2021.

¹⁴ Primele alegeri democratice din Afganistan au fost câștigate de Hamid Karzai. Rolul NATO era acela de a asigura securitatea procesului electoral responsabilitatea primară fiind asigurată, în schimb, de forțele armate afgane.

lună înaintea procesului electoral. Efectivele totale ale ISAF vor crește, astfel, la aproximativ 9.000 militari.

Finalizarea primei etape a procesului de extindere către nord a fost realizată la 1 octombrie 2004, în urma căreia ISAF și-a putut manifesta efectele asupra securității în nouă dintre provinciile afgane, cunoscute sub numele de Aria de Nord. De asemenea, ISAF a preluat responsabilitatea (de la Germania) pentru asigurarea comenzii aeroportului internațional din Kabul (KAIA). Totodată, din perspectiva sprijinului acordat de ISAF reformei sistemului de securitate afgan, centrul activităților s-a concentrat pe accelerarea procesului DDR și colectarea armamentului greu în perimetrul nordic și Kabul. De asemenea, au continuat demersurile de pregătire a forțelor ANA prin intermediul unor echipe mobile de pregătire în domeniile: artilerie, combaterea dispozitivelor explozive improvizate (C-IED), sprijin medical. De asemenea, programele de pregătire s-au concentrat și pe componenta de dezvoltare profesională la nivelul comandamentelor ANA prin intermediul unor echipe atașate structurilor afgane. Sprijinul ISAF, chiar dacă indirect, s-a reflectat și în ceea ce privește reforma forțelor de poliție și modernizarea sistemului de pregătire al acestora.

La 10 februarie 2005, Secretarul General NATO, Jaap de Hoop Scheffer sublinia, în urma reuniunii ministeriale informale de apărare, desfășurată la Nisa (9-10 februarie 2005), decizia aliată de a continua procesul de extindere a prezenței ISAF în provinciile din vestul Afganistanului. Opțiunea de structurare a acestui demers s-a plasat pe aceleași coordonate, anume integrarea PRT-urilor din acest perimetru sub comanda misiunii NATO.

Pe aceste coordonate, următoarea fază de extindere către vestul Afganistanului urma să înglobeze patru PRT-uri (două create de SUA în Herat și Farah la care se adăugau alte două care urmau să fie create de Lituania în Chaghcharan și Spania, în Qal'eh-ye). Spre deosebire de prima etapă, planul de extindere a inclus și misiuni de consolidare a sprijinului logistic pentru PRT-urile din zonă, prin crearea unei Baze avansate de sprijin (hub logistic) în Herat¹⁵. Urmare a consolidărilor succesive, la

¹⁵ Declarația Secretarului General NATO, Jaap de Hoop Scheffer, 10 februarie 2005, NATO Press Release (2005)014.

începutul anului 2005 efectivele ISAF s-au ridicat la peste 8.200 militari din statele membre NATO și aproximativ 300 din 10 state non-NATO¹⁶. În februarie 2005, comanda ISAF a fost preluată de Turcia care o va asigura până în septembrie, când va intra în responsabilitatea Italiei. De asemenea, prin extinderea către vest, aria de responsabilitate ISAF va crește semnificativ, la aproximativ 50% din teritoriul Afganistanului.

Cu toate acestea, situația de securitate continua să se mențină volatilă, mai cu seamă în perimetrele sudic și estic dar și cu menținerea unui nivel de instabilitate apreciabilă în celelalte provincii. Sub aceste auspicii, atenția ISAF s-a concentrat pe susținerea procesului de pregătire a alegerilor provinciale și generale din septembrie 2005. Pachetul de măsuri adoptate de NATO s-a concretizat în generarea Forțelor de sprijin a procesului electoral din Afganistan (ESF), incluzând contingente suplimentare totalizând 2.000 de militari dislocați de 10 state contribuatoare. Modalitatea de dispunere a acestor forțe s-a concentrat pe consolidarea componentei terestre a ESF, prin creșterea numărului de militari la nivelul PRT-urilor (câte o companie puse la dispoziție de Austria, Italia, Olanda și Spania, respectiv consolidarea bazei din Kabul, prin contribuția SUA și României).

Din această perspectivă, ISAF preia, începând din 1 iunie 2005, responsabilitățile pentru acordarea asistenței de securitate pentru regiunea de vest ceea ce a condus la creșterea numărului de forțe angajate la un nivel de aproximativ 12.400 militari. De asemenea, dimensiunea aeriană a ESF a inclus dislocări de capacități suplimentare de aviație în statele din vecinătate nordică a Afganistanului (6 avioane Mirage în Tadjikistan) și capacități de alimentare în aer (Kârghistan). În aceeași logică de a asigura capacități de reacție rapidă și care să fie protejată de eventuale atacuri la sol, s-a creat un nucleu pentru transport în teatru în Uzbekistan (elicoptere puse la dispoziție de Germania și Suedia).

În ceea ce privește susținerea procesului de reformă a sectorului de securitate, angajamentul ISAF a continuat să se concentreze pe activități de sprijin a procesului de DDR. De asemenea, în a doua parte a anului se amplifică discuțiile privind consolidarea rolului NATO în pregătirea forțelor ANA, în complementaritate cu rolul central asigurat de SUA și Operația

¹⁶ Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF (doc. S/2005/131, p.3).

Enduring Freedom. Continuitatea și intensificarea angajamentului NATO în Afganistan a reprezentat elementul central al vizitei președintelui Karzai, efectuată la sediul NATO, în 11 mai 2005. Progresele înregistrate în stabilizarea situației din Afganistan și, subsecvent, crearea unui cadru politic prin alegeri democratice a permis abordarea la un nivel superior a angajamentului NATO în Afganistan. În acest sens, reuniunea miniștrilor de externe desfășurată la Bruxelles, în 8 decembrie 2005, a adus în atenție noi dezvoltări în relația cu Afganistanul atât operațional, cât și politic. Din perspectivă operațională, s-a optat pentru o abordare ambițioasă în accelerarea procesului de extindere, prin andosarea unui plan operațional vizând secvențierea următoarelor etape în toate provinciile afgane.

Principalele obiective avute în vedere pentru misiunea ISAF vizau:

- sprijinirea guvernului afgan în extinderea autorității proprii la nivelul teritoriului Afganistanului;
- derularea operațiilor de securitate și stabilitate în aria de responsabilitate, alături de forțele afgane;
- consiliere și sprijin pentru ANA pentru dezvoltarea capacităților;
- sprijinirea guvernului afgan în dezarmarea grupărilor armate ilegale;
- asigurarea condițiilor de securitate și operaționalitate a aeroportului din Kabul;
- sprijinirea poliției naționale afgane cu forme specializate de pregătire și interacțiune cu ANA;
- consiliere și sprijin pentru guvernul afgan în ceea ce privește strategia de control a granițelor;
- sprijinirea eforturilor afgane în combaterea narcoticelor;
- susținerea altor domenii de reformă a sectorului de securitate¹⁷.

De asemenea, relația cu Afganistanul a trecut la un nou nivel prin dezvoltarea unui program de cooperare individualizat în cadrul căruia vor fi

¹⁷ Comunicatul final al Reuniunii Consiliului Nord-Atlantic în format ministerial, Bruxelles, 8 decembrie 2005, disponibil la https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_21715.htm?selectedLocale=en, accesat la 19.10.2021.

utilizate toate instrumentele de parteneriat pe care NATO le deținea. Demersul aliat venea ca răspuns la apelul președintelui Karzai privind continuitatea și dezvoltarea angajamentului NATO. După cum se observă, contribuția ISAF în contribuția la stabilizare și reconstrucție devenea din ce în ce mai pronunțat, devenind principalul actor în derularea procesului de reformă a sectorului de securitate. De asemenea, demersul NATO trebuie privit și din perspectiva demersurilor internaționale vizând optimizarea platformei de sprijin internațional acordat Afganistanului. Astfel, se dorea structurarea relației de cooperare cu noile autorități politice alese democratic precum și de optimizare a modalităților de sprijin și asistență care să țină cont de evoluțiile mediului de securitate local precum și de stadiul procesului de reconstrucție și dezvoltare.

Acestui scop îi va răspunde organizarea „Conferinței privind Afganistanul”, desfășurată la Londra, în 31 ianuarie – 1 februarie 2006 care va conduce la adoptarea unui “Afghanistan Compact”, structurat pe trei componente: securitate, guvernanta, stat de drept și drepturile omului, dezvoltare socială și economică, fiind elaborat în concordanță cu obiectivele asumate de guvernul afgan pentru perioada 2008-2020. Pe palierul de securitate, rolul central era reprezentat de NATO prin intermediul ISAF, măsurile adoptate în ceea ce privește extinderea prezenței și consolidarea sprijinului pentru sectorul de securitate fiind reconfirmat în contextul asistenței internaționale acordat Afganistanului. Obiectivele concrete la care NATO a subscris, adoptate în cadrul acestei conferințe vizau, din perspectiva aspectelor de securitate, puncte precum:

- asigurarea, până în 2010, de către ISAF, OEF și PRT-urile asociate, a securității și stabilității în toate regiunile din Afganistan, inclusiv din perspectiva consolidării capacităților afgane;
- crearea, până în 2010, a unei armate naționale afgane profesioniste și echilibrată etnic a cărei susținere economică și financiară să fie asumată gradual de partea afgană alături de sprijinul internațional;
- desființarea tuturor grupărilor ilegale din Afganistan;

▪reducerea cu 70% a suprafețelor minate și distrugerea depozitelor de mine (2007), respectiv a celor de muniție în surplus sau expirată (2010)¹⁸.

Prin asumarea unui profil strategic al relației de cooperare cu Afganistanul s-a trecut și la inițierea procesului de planificare pentru extinderea către regiunile din sud și cu perspectiva de asumare a responsabilităților și pentru restul regiunilor din est. În acest sens, la 31 iulie 2006, ISAF a preluat comanda în regiunea sudică. Transferul, realizat de la forțele americane, s-a realizat pe aceleași coordonate și prin utilizarea PRT-urilor ca elemente de susținere, în șase provincii (Daykundi, Helmand, Kandahar, Nimruz, Uruzgan și Zabul). La nivelul acestor provincii funcționau patru PRT-uri pe care ISAF le va prelua în coordonare. Totodată, efectivele misiunii NATO în momentul implementării deciziei de extindere erau de aproximativ 11.000 de militari proveniți din statele membre și 10 non-NATO. Potrivit evaluărilor aliate, necesarul¹⁹ de forțe generat de extinderea către provinciile din sud urma să se ridice la peste 20.000 de militari, necesar care urma să fie acoperit până în august 2006.

De asemenea, extinderea către sud a generat modificări substanțiale la nivelul situației din teatru. În primul rând, ISAF se va confrunta cu o nouă realitate operațională determinată, în mod automat, de nivelul ridicat al insurgenței în provinciile sudice. Implicațiile imediate se vor regăsi în definirea unei posturi robuste a prezenței NATO și adaptarea planului de operații și a regulilor de angajare. În același timp, amprenta geografică a ariei de responsabilitate se modificase substanțial (aprox. 78.000 km²) ceea ce a determinat modificări la nivelul structurii misiunii. Procesul de reorganizare a vizat crearea unei noi arhitecturi de comandă și control. Astfel, la 1 iunie 2006 au fost constituite comandamentele regionale Nord și Vest (RC North, RC West). Pe aceleași principii, din 6 august 2006 Brigada Multinațională Kabul va deveni Comandamentul Regional Capitală (RC Capital). La 5 octombrie s-a derulat și ultima etapă a procesului de extindere, prin preluarea responsabilităților pentru provinciile din estul Afganistanului și, subsecvent, crearea Comandamentului regional Est (RC

¹⁸ The Afghanistan Compact, Londra, 31 ianuarie – 1 februarie 2006.

¹⁹ Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF, doc. S/2006/765, p.3

East), ceea ce a permis finalizarea procesului de acoperire a întregului teritoriu afgan.

Implicațiile acestei decizii se vor regăsi în creșterea complexității angajamentului NATO, cu impact direct la nivelul capacității forțelor dislocate în teatru de a gestiona insurgența din provinciile sudice și estice. De asemenea, efortul statelor contribuatoare va cunoaște noi provocări, atât din perspectiva necesității de creștere numerică a contingentelor din teatru pentru a asigura o acoperire eficientă a ariei de operații, cât și de a asigura capacitățile necesare pentru mobilitate și protecție a acțiunilor de pregătire a forțelor afgane. Din perspectiva sprijinului acordat forțelor de securitate afgane, extinderea prezenței ISAF a generat nevoia de descentralizare a programului de pregătire la nivel provincial. Pe fondul asumării rolului central al NATO în pregătirea ANA, s-a trecut la dezvoltarea tipologiei utilizate, în special prin creșterea numărului de echipe de legătură și mentorat (OMLT-uri) dislocate în teatru. În acest sens, atenția planificatorilor aliați s-a concentrat pe dezvoltarea centrelor provinciale de coordonare, prin intermediul cărora se dorea asigurarea sinergiei operaționale între forțele de poliție și cele ale armatei afgane, la nivel local. Totodată, se dorea dezvoltarea acestui tip de entități pentru fiecare provincie astfel încât autoritățile locale să poată beneficia de sprijinul eficient și optim al forțelor de securitate.

În paralel cu misiunile de pregătire ale forțelor afgane, dezvoltarea posturii ISAF a înglobat și o serie de domenii noi în care ISAF se va implica, după cum este cazul: reformei judiciare, distrugerea explozibililor rămași după război, reconcilierea afgană, dezvoltarea cooperării regionale. Din această perspectivă, ISAF va deveni o prezență constantă în cadrul mecanismelor de lucru și coordonare internă din Afganistan. Un aspect particular îl reprezintă implicarea ISAF în susținerea securității granițelor prin dezvoltarea unei politici relaționale între propriile contingente și unitățile de graniță ale statelor vecine Afganistanului. De asemenea, în contextul angajamentului extins al NATO, programul de reformă și modernizare a forțelor de poliție s-a consolidat semnificativ, inclusiv prin

utilizarea modelului OMLT pentru implementarea programului de pregătire operațională²⁰.

Stabilizarea și combaterea insurgenței

Extinderea prezenței a adus o dilemă suplimentară, anume cea privind modul de abordare a insurgenței la nivelul misiunilor ISAF. Dezbaterile aliate au relevat curente de opinie diverse, incluzând și opțiunea de menținere a efortului pe dimensiunea de reconstrucție, în condițiile creșterii cerințelor de forțe și capacități care nu vor putea fi acoperite în orizontul temporal anticipat. Până la sfârșitul anului, efectivele ISAF se mențin în plaja de 31-35.000 de militari. Cu prilejul reuniunii miniștrilor de externe NATO din 26 ianuarie 2007, prioritățile stabilite pentru perioada următoare vor include: consolidarea eforturilor de reconstrucție, dezvoltarea asistenței în domeniul pregătirii pentru armata afgană, poliție și administrația afgană²¹. În acest context, o serie de state membre au avansat contribuții suplimentare care vor fi confirmate cu prilejul reuniunii miniștrilor apărării din 14 iunie 2007 în urma cărora efectivele ISAF ajung la 40.000 incluzând noi angajamente în ceea ce privește echipele de pregătire și instruire. Potrivit datelor comunicate în urma reuniunii ministeriale, efortul internațional a permis pregătirea a aproximativ 40.000 de militari afgani și peste 60.000 polițiști²². În paralel cu aceste eforturi, forțele ISAF au fost angrenate, alături de cele afgane, în operații de combatere a insurgenței, accentul tactic deplasându-se²³ către comandamentele din sud și est unde intensitatea operațională crește semnificativ. De asemenea, un segment distinct al asistenței acordată Afganistanului și în care NATO va avea un rol important a fost reprezentat

²⁰ Declarația Summitului NATO de la Riga, disponibilă la <https://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm>, accesat la 20.10.2021.

²¹ NATO to step up assistance to Afghanistan, disponibil la <https://www.nato.int/docu/update/2007/01-january/e0126a.html>, accesat la 20.10.2021.

²² Comunicatul final al reuniunii Consiliului Nord-Atlantic în sesiunea miniștrilor apărării, 14 iunie 2007, disponibil la <https://www.nato.int/docu/update/2007/06-june/e0615b.html>, accesat la 21.10.2021.

²³ Concluzii privind rezultatele Conferinței de generare a forțelor desfășurată în noiembrie 2007, disponibil la <https://www.nato.int/docu/speech/2007/s071107b.html>, accesat la 21.10.2021.

de sprijinul financiar. În cursul anului 2007 a fost creat un mecanism care să susțină financiar diferite operații logistice precum și pentru a se asigura transportul în teatru a diferitelor echipamente donate armatei afgane de statele participante în cadrul ISAF. Cunoscut sub numele de ANA Trust Fund acest instrument urmărea și finanțarea achizițiilor de tehnică fiind extins ulterior și pentru a asigura resursele financiare pentru diferite activități de pregătire.

Summit-ul de la București (2-4 aprilie 2008) a generat un nou moment în aprofundarea relației de cooperare între NATO și Afganistan, prin adoptarea Planului Cuprinzător Politico-Militar care cuprindea o matrice integrată a activităților de cooperare și parteneriat pe care Alianța Nord-Atlantică urma să le deruleze în sprijinul procesului de reconstrucție. De asemenea, a fost adoptată Declarația privind „Viziunea strategică a ISAF” prin care se avansa o perspectivă consolidată asupra rolului misiunii NATO în procesul de reconstrucție și stabilizare din Afganistan, structurată pe patru piloni vizând:

- un angajament ferm și partajat cu autoritățile afgane pe termen lung;
- sprijin pentru consolidarea responsabilităților și responsabilitatea afgană asupra procesului de reconstrucție;
- abordarea cuprinzătoare de către comunitatea internațională prin eforturi comune militare și civile;
- intensificarea cooperării și angajamentului cu vecinii Afganistanului, în special Pakistan²⁴.

Din perspectiva angajamentului în teatru, se viza asumarea de noi contribuții cu forțe și mijloace, simultan cu adaptarea posturii acestora prin flexibilizarea potențialului de utilizare și a regulilor de angajare. În cadrul acestei abordări, prioritare erau forțele de manevră, cât și echipele de pregătire și instruire avându-se în vedere parametrii agreeți pentru nivelul forțelor afgane. Asupra acestui aspect, în februarie 2008 a fost aprobat plafonul de 80.000 de militari pentru ANA care urma să fie realizat până în 2010. Structura armatei afgane urma să includă 13 brigăzi de luptă, 1

²⁴ Viziunea strategică a ISAF, Summit-ul NATO de la București, 2008, disponibilă la https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8444.htm, accesat la 22.10.2021.

brigadă mecanizată , 1 brigadă forțe speciale, unități de sprijin și un corp de aviație.

Summit-ul de la București (2-4 aprilie 2008) a reconfirmat interesul pentru consolidarea contribuției din Afganistan și, subsecvent, de preluare a unui rol tot mai consolidat în gestionarea situației de securitate. Prima etapă relevantă pentru această discuție a fost reprezentată de preluarea responsabilității pentru Kabul și perimetrul adiacent care se va realiza până la sfârșitul anului 2008. Statistica momentului indica creșterea semnificativă a trupelor dislocate în cadrul ISAF (aprox. 50.000), cât și a efectivelor ANA (50-55.000). Nivelul de pregătire al forțelor militare afgane ajunge la un ritm de 2.000 militari care finalizau lunar procesul de pregătire și certificare. În același timp, contribuția ISAF la derularea programelor de dezvoltare dintre care pot fi menționate construcția de drumuri (peste 4000 km), reabilitarea sistemului de electricitate și extinderea în teritoriu. Cu toate acestea, nivelul de intensitate al acțiunilor insurgente a crescut constant, manifestându-se cu predilecție în sud și est sub forma confruntărilor cât și în generalizarea acțiunilor asimetrice, în special prin plasarea de dispozitive explozive improvizate.

Reiterarea angajamentului NATO a condus la creșterea numărului de forțe dislocate în cadrul ISAF care ajung, în a doua jumătate a anului 2008, la aproximativ 60.000 de militari din statele aliate și parteneri. Cu toate acestea, numărul victimelor înregistrate de forțele ISAF continuă să crească²⁵ (aprox.800) mai ales pe fondul insurgenței din sud și est. Dificultatea de a gestiona aceste provocări se va accentua în a doua jumătate a anului, situație ilustrată prin dublarea numărului de victime înregistrate de contingentele NATO. În aceste condiții, a fost inițiat un amplu proces de evaluare asupra evoluțiilor angajamentului din Afganistan ale cărui rezultate vor fi abordate cu prioritate pe timpul Summit-ului NATO de la Strasbourg-Kehl (4 aprilie 2009). În declarația adoptată cu acest prilej au fost reiterate angajamentele aliate, cu un accent particular pe dimensiunea de pregătire a forțelor de securitate afgane precum și pe dezvoltarea perspectivei regionale de combatere a insurgenței, în special din perspectiva relațiilor afgano-pakistaneze. Accentul plasat pe dimensiunea de pregătire s-a raportat la

²⁵ S/2009/283 – Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF

deciziile asumate în cadrul mecanismelor de coordonare internațională privind creșterea efectivelor ANA la 134.000 de militari²⁶. Implicațiile acestei opțiuni pe dimensiunea efortului de pregătire, instruire și înzestrare a forțelor afgane s-au reflectat în adoptarea deciziei de lansare a Misiunii NATO de pregătire din Afganistan (NTM-A), responsabilă pentru pregătirea superioară a ANA și pe acordarea sprijinului de substanță al forțelor de poliție. Se poate vorbi, astfel, despre o specializare evidentă a procesului de pregătire. Misiunile principale ale NTM-A vizau sprijinirea programelor de pregătire la nivel districtual fiind vizat segmentul de recruți și consolidarea capacității și infrastructurii instituționale afgane. De asemenea, tipologia care se avea în vedere pentru structurarea sistemului de pregătire viza depășirea deficiențelor existente prin utilizarea modelului „train-the-trainers”.

Pe fondul deciziilor Summit-ului NATO, accentul acțiunilor ISAF se va concentra pe combaterea insurgenței, demers favorizat și de angajamentul asumat, la 17 februarie 2009, de Administrația Obama privind suplimentarea trupelor din Afganistan cu un contingent de 17.000 militari care se adăugau celor 36.000 deja existenți la acel moment în cadrul ISAF și Misiunea “Enduring Freedom”. De asemenea, strategia SUA a plasat un accent suplimentar pe consolidarea ecuației de securitate regională, printr-un angajament consolidat al Pakistanului împotriva grupărilor insurgente. Opțiunea unei abordări ferme în combaterea insurgenței este reflectată și în schimbările efectuale la nivelul comenzii ISAF prin numirea, în mai 2009, a generalului Stanley McChrystal în funcția de COMISAF. Creșterea numărului de forțe angajate a permis inițierea, în iulie 2009, a unei ofensive de anvergură a ISAF împotriva insurgenței din regiunile de sud și est ale Afganistanului. Cu prilejul reuniunii informale a miniștrilor apărării, desfășurată la Bratislava în 23 octombrie 2009, a fost reluată importanța adoptării unei posturi ferme împotriva insurgenței ca o condiție pentru facilitarea procesului de reconstrucție. Principala concluzie a acestui eveniment a vizat adaptarea strategiei din Afganistan, în sensul unei abordări cuprinzătoare, simultan cu menținerea unui sistem operațional

²⁶ Declarația Summit-ului NATO de la Strasbourg-Kehl, disponibilă la https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm, accesat la 22.10.2021.

optim de combatere a insurgenței. În centrul strategiei propusă de McChrystal un loc special era acordat accelerării programului de pregătire a forțelor afgane de securitate. În mod evident, această paradigmă s-a reflectat în prioritizarea efortului ISAF pentru perioada imediat următoare vizând: protecția populației afgane; consolidarea capacităților forțelor de securitate afgane; intensificarea cooperării cu partenerii internaționali pentru consolidarea bunei guvernări; dezvoltarea relațiilor de cooperare între Afganistan și vecinii săi, în special Pakistan. În susținerea acestei agende, a fost adoptată „Conceptia strategică” pentru tranziția către preluarea conducerii în asigurarea responsabilităților de securitate de către partea afgană. Implementarea acestui obiectiv avea la bază derularea procesului de tranziție finalizat cu succes în această perioadă pentru perimetrul Kabul.

Sub aceste auspicii, apelul generalului McChrystal vizând creșterea suplimentară a efortului aliat în Afganistan a beneficiat de un ecou favorabil. Astfel, la 1 decembrie 2009, președintele SUA anunța o nouă creștere a efectivelor americane cu încă 30.000 de militari până în vara anului următor. De asemenea, strategia anunțată de președintele Obama cu acest prilej avansa pentru prima oară un calendar de retragere din Afganistan având ca punct de inițiere²⁷ luna iulie 2011. Abordarea SUA a fost împărtășită la nivelul NATO, exprimat în cadrul reuniunii miniștrilor de externe din 4-5 decembrie 2009. Reafirmarea angajamentului²⁸ politic privind reconstrucția Afganistanului a fost dublată de avansarea unor noi angajamente²⁹ cu forțe și capacități însumând aproximativ 7.000 de militari. Sub aceste auspicii, la mijlocului anului 2010 nivelul trupelor angrenate sub egida ISAF atinge plafonul de 120.000 militari. Nivelul operațiilor de combatere a insurgenței se dezvoltă semnificativ ceea ce s-a reflectat în îmbunătățirea situației de securitate dar cu implicații semnificative în planul creșterii numărului de victime înregistrat³⁰ de ISAF. De asemenea, accentul operational plasat în zonele de sud și est a generat o

²⁷ Discursul președintelui SUA, Barack Obama, la Military Academy West Point, 1 decembrie 2009.

²⁸ Declarația președintelui SUA, Barack Obama, privind Afganistan, 4 decembrie 2009.

²⁹ Declarația Secretarului General NATO privind rezultatele Conferinței de generare a forțelor pentru Afganistan, 7 decembrie 2009.

³⁰ S/2010/548 – Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF, 2010, p.3.

serie de transformări la nivelul structurii de comandă ISAF, orientate către o mai bună gestionare a acțiunilor anti-insurgență și maximizare a rezultatelor. Astfel, în iunie 2010 Comandamentul regional sud a fost divizat în două componente: sud-est (RC S-E), respectiv sud-vest (RC S-W)³¹. În paralel cu acțiunile ISAF, procesul de pregătire a forțelor de securitate afgane a continuat accelerat prin intermediul NTM-A, în condițiile unor plafoane în continuă creștere pentru armată (171.600/2011) și poliție (134.000/2011).

Summit-ul NATO de la Lisabona a reprezentat punctul de cotitură în formalizarea noului curs al politicii aliate față de evoluția ISAF. În acest sens, s-au stabilit parametrii procesului de tranziție a responsabilităților pentru gestionarea securității care urma să înceapă în 2011, în baza unei analize atente a situației de securitate. Termenul limită avansat pentru finalizarea tranziției a fost stabilit pentru 2014, procesul în sine fiind dictat de condițiile de teren și nu neapărat de calendarul agreed³². Practic, procesul de tranziție a fost abordat din perspectiva inițierii unei formule de parteneriat și cooperare între NATO și Afganistan care avea să fie formalizat cu prilejul reuniunii NATO. În fundamentarea acestei interacțiuni de nivel superior, se avea în vedere experiența acumulată în ultimul deceniu de cooperare sub egida efortului internațional dedicat reconstrucției statului afgan. Din această perspectivă, summit-ul de la Lisabona a consemnat asumarea unei noi declarații politice NATO-Afganistan prin care se stabileau parametrii pentru cooperarea politico-militară, prin utilizarea unui set extins de instrumente de care NATO dispunea în procesul de reformă și modernizare a forțelor de securitate afgane, în special prin continuarea NTM-A³³.

Anul 2011 avea să aducă inițierea efectivă a procesului de tranziție. La 22 martie președintele Karzai a anunțat prima etapă a acestui proces

³¹ *Ibidem* p. 5

³² Declarația Summit-ului NATO de la Lisabona, 20 noiembrie 2010, disponibilă la https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm, accesată la 23.10.2021.

³³ Declaration by the North-Atlantic Treaty Organisation and the Government of the Islamic Republic of Afghanistan Afghanistan on an Enduring Partnership, Lisbon Summit, disponibil la https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68724.htm, accesat la 23.10.2021.

incluzând șapte districte și provincii, majoritatea acestora fiind în centrul Afganistanului precum și câte un punct consolidat din fiecare direcție geografică în care ISAF cedează responsabilitatea către forțele afgane (Herat, Mazar e-Sharif, Lashkar Gah, Mehtar Lam). Rolul misiunii ISAF avea să evolueze din acest moment către acțiuni de sprijin, simultan cu menținerea rolului de asistență tehnică al PRT-urilor și sprijin pentru dezvoltarea capacității afgane. A doua etapă a procesului de tranziție va fi inițiată la 27 noiembrie 2011, prin consolidarea punctelor deschise anterior și relativ echilibrată geografic în toate direcțiile cardinale.

Sub aceste auspicii favorabile, la 22 iunie 2011, în spiritul strategiei anunțate la preluarea mandatului, președintele Obama a anunțat reducerea forțelor din Afganistan (aproximativ 33.000 până în vara anului 2012). Câteva luni mai târziu, la 5 decembrie 2011, Conferința internațională de la Bonn a reconfirmat termenul stabilit pentru finalizarea procesului de tranziție și, subsecvent, încetarea misiunii ISAF³⁴. Din această perspectivă, Conferința reafirma angajamentul internațional vizând sprijinirea Afganistanului după 2014, mai ales pentru susținerea forțelor de securitate afgane (pregătire, echipare, finanțare, capabilități). Modalitatea de raportare a NATO la îndeplinirea angajamentelor Conferinței de la Bonn, a vizat, conform deciziilor Summit-ului de la Chicago din 20 mai 2012, continuarea sprijinului acordat pe dimensiunea de pregătire, în condițiile diminuării graduale a ISAF. De asemenea, se avansa perspectiva continuării sprijinului financiar prin intermediul ANA Trust Fund și a posibilității de lansare a unei noi misiuni de pregătire a forțelor de securitate afgane post-2014³⁵.

De asemenea, Summit-ul de la Chicago saluta decizia autorităților afgane de lansare a celei de-a treia etape de transfer, înglobând 34 de provincii care reprezentau aproximativ două treimi din teritoriul Afganistanului și peste 75% din populația acestui stat. La scurt interval, președintele afgan a aprobat executarea următoarei etape de transfer în urma căreia aproape întregul teritoriu afgan, cu excepția unor regiuni de graniță cu Pakistanul, respectiv perimetrul sudic au fost transferate către forțele afgane

³⁴ International Afghanistan Conference, Bonn, 5 December 2011.

³⁵ Declarația Summit-ului de la Chicago, 20 mai 2012, disponibilă la https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87593.htm?selectedLocale=en, accesat la 25.10.2021.

de securitate. Finalitatea procesului de tranziție avea să fie consemnată la 18 iunie 2013 când președintele Karzai a aprobat preluarea responsabilităților pentru gestionarea aspectelor de securitate în ultimele 11 provincii. Derularea procesului de tranziție în parametri anticipați a permis ca la sfârșitul lunii decembrie 2014 misiunea ISAF să-și înceteze activitatea.

Concluzii

Misiunea Internațională de Asistență pentru Securitate din Afganistan a reprezentat, fără îndoială, cel mai mare angajament multinațional dezvoltat în perioada de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Derulată în condiții dintre cele mai complexe, accentuate și pe fondul unei ecuații regionale de securitate extrem de fluide, misiunea ISAF trebuie privită în contextul mai larg al efortului internațional dedicat stabilizării și reconstrucției în Afganistan. Rolul NATO în conducerea acestei misiuni s-a dovedit a fi extrem de important oferind un cadru predictibil pentru derularea sprijinului pentru forțele de securitate afgane și, nu în ultimul rând, pentru îmbunătățirea mediului de trai pentru populația civilă. Acest din urmă aspect reprezintă una dintre fațetele efortului NATO care merită mult mai multă vizibilitate în analiza rolului ISAF având în vedere progresele practice reflectate în numeroase regiuni din Afganistan. Contribuțiile cu forțe și capacități au fost dublate de eforturi financiare și economice substanțiale depuse de statele membre și parteneri sub egida ISAF.

În mod evident, pentru NATO misiunea din Afganistan a reprezentat principala linie de efort pentru mai bine de un deceniu fiind, în egală măsură, un test cuprinzător la adresa capacității acestei organizații de articulare a unui angajament operațional de acest nivel. Practic, ISAF poate fi privită ca o premieră pentru Alianța Nord-Atlantică din cel puțin două perspective. În primul rând, a reprezentat prima misiune derulată în afara ariei clasice de responsabilitate, la o distanță considerabilă de perimetrul geografic asociat în mod tradițional acestei organizații. Implicarea NATO în gestionarea provocărilor de securitate din acest perimetru geografic a fost de natură să confirme viabilitatea formulei de cooperare dezvoltată în ultima jumătate de secol sub auspiciile Tratatului Nord-Atlantic. În egală măsură, operaționalizarea angajamentului din Afganistan a demonstrat relevanța

NATO ca platformă de interacțiune globală cu un număr substanțial de state ale căror contribuții vor reprezenta o proporție semnificativă din contingentele dislocate sub egida ISAF. Din această perspectivă, merită subliniată relevanța particulară a cadrului de dialog oferit de NATO în cadrul căruia au fost create condițiile pentru realizarea convergenței politice și militare privind derularea angajamentului operațional din Afganistan și a misiunilor asociate acestuia.

În al doilea rând, ISAF a reprezentat o linie de efort cu totul nouă pentru NATO, în primul rând perspectiva gestionării implicațiilor derivate din distanța geografică. Practic, dislocarea forțelor și capacităților necesare în Afganistan a reprezentat prima concretizare de substanță a capacității de proiectare a forței în perimetre geografice externe spațiului europeană și, nu în ultimul rând, de asigurare a unui lanț logistic optim. De asemenea, realitățile mediului operațional din Afganistan, a adus provocări în ceea ce privește adaptarea capacității de gestionare de către forțele dislocate a amenințărilor asimetrice, în special în ceea ce privește combaterea dispozitivelor explozive improvizate și a insurgenței ca element principal al acțiunilor derulate de grupările ostile. În același timp, elemente distincte au vizat nevoia de acoperire a unui teritoriu extrem de divers din punct de vedere al formelor de relief și, în egală măsură, extrem de dificil de abordat din perspectiva implementării formulelor de control și securizare a diferitelor perimetre. Din această perspectivă, asigurarea mobilității securizate în teatru a forțelor NATO a reprezentat una dintre principalele provocări care s-au manifestat în mod continuu pe durata misiunii. Pe aceste coordonate, consolidarea caracterului expediționar s-a reflectat și în ceea ce privește tipologia de derulare a activităților de pregătire a forțelor de securitate afgane din diferite locații situate la distanțe apreciabile față de comandamentele regionale. În acest context, implicarea substanțială a forțelor NATO în derularea misiunilor de luptă în contextul combaterii insurgenței a reprezentat o noutate pentru majoritatea forțelor dislocate de statele membre și partenere. Nu în ultimul rând, relevanța particulară a misiunii NATO se valorizează din perspectiva capacității de asigurare a coeziunii forței și a interoperabilității acționale în condițiile unui profil multinațional extrem de accentuat. Practic, pe întreaga durată de funcționare a misiunii ISAF numărul statelor care au dislocat contingente și capacități

în teatrul de operații s-a plasat în jurul a 35-40 de contribuitori, presupunând adaptarea continuă a modului de cooperare la nivelul structurilor de comandă și a interacțiunii din teren.

Toate aceste aspecte, au reprezentat elemente de oportunitate pentru adaptarea modului de funcționare a NATO și, în egală măsură, de optimizare a contribuției acestei organizații la realitățile contextului general al managementului crizelor. În acest sens, experiența operațională acumulată în Afganistan a fost valorificată extensiv în îmbunătățirea cadrului procedural și normativ utilizat de NATO, conducând la eficientizarea programelor de pregătire derulate de statele membre în baza unor repere doctrinare actualizate. Din această perspectivă, se poate opina asupra faptului că derularea misiunii ISAF reprezintă una dintre experiențele extrem de importantă în evoluția modului de abordare a managementului crizelor în secolul XXI, oferind elemente conceptual-practice dintre cele mai importante în studiul artei militare și a tipologiilor de implementare operațională.

BIBLIOGRAFIE

- GOTKOWSKA J., *German problems with their missions in Afghanistan*, CES Commentary, 2008;
- MALEY W., SCHMEILL S., *Reconstructing Afghanistan*, Routledge, Londra-New York, 2015;
- Acordul privind aranjamentele provizorii în Afganistan până la reînființarea instituțiilor permanente de guvernare, 2001;
- Comunicatul final al Reuniunii Consiliului Nord-Atlantic în format ministerial, Bruxelles, decembrie 2005;
- Comunicatul final al reuniunii Consiliului Nord-Atlantic în sesiunea miniștrilor apărării, iunie 2007;
- Declarația președintelui SUA, Barack Obama, privind Afganistan, 2009;
- Declarația Secretarului General NATO privind rezultatele Conferinței de generare a forțelor pentru Afganistan, 2009;

Declarația Summit-ului NATO de la Strasbourg-Kehl, 2009;
Declarația Summit-ului NATO de la Lisabona, 2010;
Declarația Summit-ului de la Chicago, 2012;
Discursul președintelui SUA, Barack Obama, la Military Academy West Point, 2009;
NATO Press Briefings, 2005-2010;
Raportul privind activitățile Forței Internaționale de Asistență pentru Securitate, 2003;
Raportul Secretarului General ONU privind situația din Afganistan și implicațiile acestora pentru securitatea și pacea internațională, 2002;
Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF, 2005;
Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF, 2006;
Raportul trimestrial privind progresele privind implementarea mandatului ISAF, 2009;
Raportul trimestrial către Națiunile Unite privind operația ISAF, 2010;
Strategia pe termen lung pentru NATO și Forța Internațională de Asistență pentru Securitate în Afganistan, 2003;
Viziunea pe termen lung a ISAF, 2008.

